

GELECEK: İSYAN VE SOSYALİZM

SİBEL ÖZBUDUN

Sosyalistlerin yenilenmesi, isyanlarla, kapitalizme karşı mücadele ve örgütlenmeye mümkün olacaktır. Sözü ve eylemi örgütlemeyi birbirinden soyut ele almaması gereken politik çıkış, ezilenlerin tarihsel bloğunu yani anti-kapitalist toplumsal dinamikleri (kadın, ekoloji, savaş karşıtlığı vb) göz ardı etmeyen bir perspektifle, III. Büyük Bunalımın devindirdiği dip dalgası üzerinde yeniden kurabilir.

"Günleri ve mevsimleri düşlerimize göre yeniden yaratacağız."[1]

Fikret Başkaya'nın, *'Yeni Paradigmayı Oluşturmak'*[2] ('YPO') başlıklı yapıtı bana Murathan Mungan'ın, "Ben sende bütün aşklarımı temize çektim," dizesini anımsattı öncelikle.

"Neden" mi? Fikret Hocanın 'YPO'yu, tüm biriktirdiklerini temize çektiği bir sentez de ondan.

Gerçekten de, sosyalist bir paradigmayı sistematize eden kapsamlı bir kavramsallaştırma girişimi olarak 'YPO', "cumhuriyet"ten "muasır medeniyet"e uzanan geniş yelpazeli bir sürdürülemezlik eleştirisi.

Ancak sadece "eleştiri" değil; 'Paradigmanın İflası' başlıklı çalışmasında gözler önüne

serdiği tükenmişliği aşacak alternatifi de ortaya koyma çabası.

Yani, sektörel reel-sosyalist deneyimin likidasyonuyla "neticelenen" sosyalist dalganın ya da yıkılan "Rus Deneyimi"nin aşılarak, yenilenmesini hedefliyor.

Bu bağlamda 'YPO' yapıtının, 'Kapitalizmden Çıkmanın Gerekliliği ve Âciliyeti Üzerine Bir Deneme' alt başlığı da, her şeyi özetler gibi...

Kapitalist sürdürülemezliğin "Uygarlık Krizi"ne dönüştüğü noktada, "Artık eskisi gibi düşünmenin, eskisi gibi davranmanın, eskisi gibi üretip eskisi gibi tüketmenin, velhasıl eskisi gibi yaşamının sürdürülemez olduğu zaman geldi çattı. Kendimize, öteki insana, topluma, hayata, doğaya ve bir bütün olarak âleme dair yeni bir bakış ve anlayışın gerekli olduğu bir zaman bu," (s.9.) belirlemesiyle "unutulan", "unuturulan" çok önemli şeylerin altını çiziyor: "Batı değil kolonyalist/ emperyalist kapitalizm." (s.41.) "AB büyük sermayenin imparatorluğudur," (s.47) diye...

Kolay mı? "Devrim bitti, demokrasi verelim!" çığırkanlığıyla malûl AB muhibi liberaller, gerçekleri gizleyen "Sosyal Avrupa miti"ne (s.58) sarıladursunlar; sürdürülemez kapitalizmin abonesi olduğu krizle beslenen aşırı sağcı-

lığın yoğunlaşması ırkçılığı hortlatıyor.

Claudio Cordone'nin, "Avrupa'da yabancı düşmanlığının artması"na[3] dikkat çekerken; Tarık Ramazan'ın da, "İslâm paranoyasına teslim olan Avrupalılar çokkültürlülükten uzaklaşıyor,"[4] diye eklemesi boşuna değil.

"Muasır Medeniyet" denilen duruşa ilişkin olarak artık şunu görmek gerek: Günümüzde "yabancı" ya da "mülteci" eskiden olduğu üzere "marjinal", giderek "göz ardı/ihmal edilebilir" kategoriler değil...

Çünkü "yabancı düşmanlığı", örneğin XX. yüzyıl başlarında olageldiği üzere bir "iç tahkimat", "ulusal birliği sağlama" aracı olmaktan çıkıp, toplumları içinden çürüten bir patolojiye evrilirken demokrasi de bir oyuna dönüştürülüyor.

Her ne kadar Gündüz Vassaf benzerleri, "Dünyamız yeni bir demokrasi anlayışına gebe. İyimserim... Dünya kabuk değiştiriyor... Dünyamız yeni bilincimizin, teknolojilerimizin doğuracağı yeni bir demokrasi anlayışına gebe," türünden karşılıksız nikbinliklere sarılsa da, kapitalizm için bir dönem kapanıyor.

Mesela CNN'den Paul Armstrong Davos'ta, "Küresel ekonomik kriz, bizim kapitalist sistemin fay hatlarını öyle bir şiddette ortaya çıkardı ki, en iyimserler bile tam bir ekonomik toparlanmanın ne zaman gerçekleşebileceğini söyleyemiyor," diyordu.

Mesela iki günlük G-20 zirvesinde gündem maddelerini, artan gıda ve emtia fiyatları, kamu borcu ile denge-sizlikler oluşturdu.

Mesela SIPRI'nin araştırmasına göre, silah sektörü ağır mali krizin yaşandığı 2009 yılında da kâr etmeyi sürdürdü... Dünyanın en büyük 100 silah üreticisinin ciroları yüzde 8 artarak 401 milyar dolara çıktı... 2002 yılından bu yana silah sektörünün en büyük 100 firmasının cirolarında toplam yüzde 59'luk bir artış kaydedildi.

Mesela BM Genel Sekreteri Ban Ki-mun, 'Dünya Sosyal Adalet Günü' dolayısıyla 20 Şubat 2011 tarihinde yayımladığı mesajda, dünya nüfusunun yüzde 80'inin sosyal güvenlikten yoksun olduğunu açıkladı.

Özetle, sürdürülemez kapitalist üretim tarzının tarihi, sermaye birikim rejimi ve hegemonya değişikliklerinin, büyük altüst oluşlarla gerçekleşebildiğini gösterirken; Tunus'tan Mısır'a, Arnavutluk'a, Avrupa'daki öğrenci olaylarına ve grevlere uzanan tarihsel pratiğin gösterdiği gibi ezilenler artık eskisi gibi yönetilmek istemiyorlar; yönetenlerin artık eskisi gibi yönetemez olduğu bu dönemde...

'YPO' böylesi bir arkaplan üzerinde sorguluyor, 'demokrasi'nin sınır, içerik ve anlamını...

"Demokrasi, politikanın ne olması ve nasıl yapılması gerektiği soru-

sundan bağımsız değildir," (s.230) saptamasıyla konuya ilişkin illüzyonlarını açığa çıkartan Başkaya; Leon Troçki'nin, "Biz Marksistler biçimsel demokrasi putuna hiçbir zaman tapınmadık," diye altını çizdiği doğrudan demokrasi seçeneğine gönderme yapıyor.

Gerçekten de yöneten, yönetilen ayrımını yok etmeyi hedefleyen doğrudan demokrasi; bütün ayrıcalıkları, baskıları (cinsiyetçi, geleneksel, kültürel, sosyal, sınıfsal, ulusal vb.) ve sömürüyü yok etmeyi hedefler.

Eleştirme, değiştirme ve yenileme anlamı taşıyan doğrudan demokrasi, dolaysız katılımın önünü açarken, temsili mümkün olduğu ölçüde en aza indirger.

Seçilmeyi, geri çağırma, sürekli denetim ile taçlandırılan doğrudan demokrasi biçimsel bir yaklaşım değil, tüm beşeri değerleri içselleştiren dinamik bir oluşturm.

Bilginin ortaklaştırılması, ulaşılabilir olması, uzmanlıkların yok edilmesini sürekli gündem maddesi kılan doğrudan demokrasi toplumun sürekli devinimini, politikliğini, yaşamı tümüyle belirlemesini sürdüren bir anlayışın gerçekleşmesi sürecinde ortaya çıkar.

Doğrudan demokrasi, iktidar oluktan sonra yukardan aşağı oluşturulacak bir anlayış değildir. Siyasal-toplumsal mücadeleye adım atılırken hayat bulması, içselleştirilmesi gereken bir anlayıştır.

Sürekli inşa hâlindeki bir dinamik olarak doğrudan demokrasi, sürekli kendini değerlendirme, yenileme, deneme ve eksikliklerini görmeye yönelik kolektif bir eylemdir.

V. İ. Lenin'in, "Tüm halk kitlesi toplumsal dönüşüm sürecinin içinde yer almalıdır. Aksi takdirde sosyalizm bir düzine entelektüel tarafından birkaç resmî makam tarafından buyrulur kurulan olur. Halk denetimi zorunludur. Yoksa deneyim paylaşımı yeni rejimin kapalı devre yetkilileriyle sınırlı kalır. Yolsuzluk kaçınılmaz olur," vurgusundaki üzere...

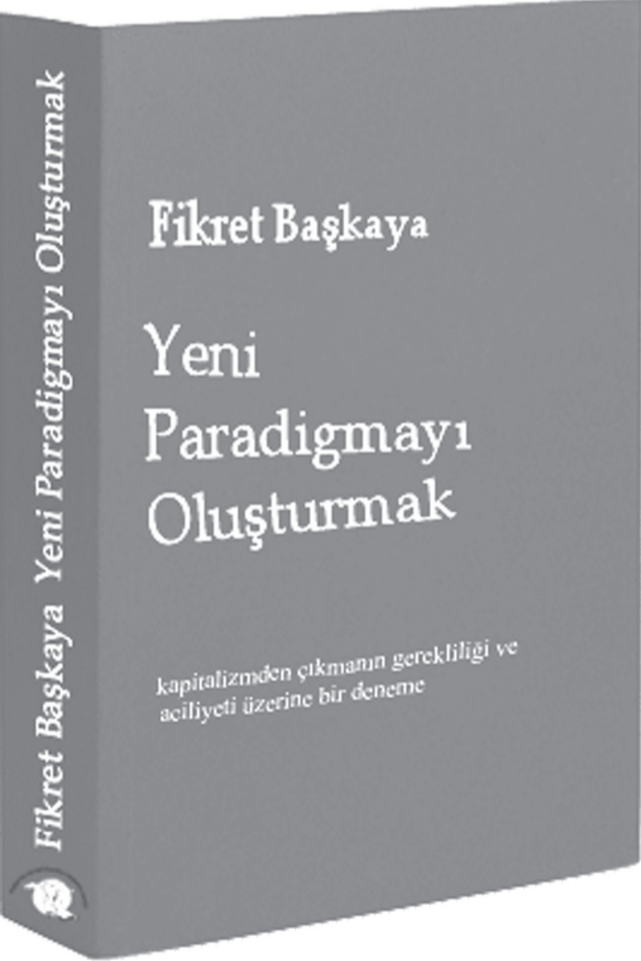
Bu yanı sıra doğrudan demokrasi, yaşanan reel-sosyalizm deneylerini de köklü olarak sorgulamamızı gerektiren bir eleştirel değerlendirme olarak, iktidar-demokrasi-devlet sorunlarının yeniden tanımlanmasıdır.

"İktidarsız iktidar", "Toplumsal iktidarlar" olarak da algılanabilecek doğrudan demokrasi, sınıfsız-sömürsüz-devletsiz geleceğin inşası mücadelesidir aynı zamanda...

Kendini sürekli yenileyen kesintisiz bir devrim anlayışıyla iktidarı kolektivize eden bir iktidarsızlığı içselleştirerek, devletin eritilip, devletsizliğe doğru bir gidiş demektir.

Değişmeyen önderler, liderler, başkanların mümkün olmadığı doğrudan demokraside aslanan halkın doğrudan katılımı temelinde devrimin kendisi ve kesintisizliğidir.

Bunun için de "Kapitalizm neden insanlığın 'normal hâli' değildir?"

(s.123) sorusuna net, somut yanıtlar veren Başkaya, "Kapitalizm, büyüme ve zenginlik üretiyor, ama onun sonucunda sorunların çözülmesi gerekmiyor," (s.83.) der.

"Yeni bir uygarlığa giden yolu aralamak!" (s.345) için i) "Kapitalizmden çıkmak..." (s.311) ii) "İlerleme ideolojisinden ve teknoloji fetişizminden çıkmak!" (s.313) iii) "Çılgın rekabette çıkmak..." (s.325) iv) "Prodüktivizmden, sınırsız üretim ve saçma tüketim sarmalından çıkmak..." (s. 334) gerekliliklerine "Komüncü [üleşimçi-ortaklaşmacı] mülkiyet biçimlerini keşfetmek" (s.346) boyutunu ekleyen Fikret Hoca hepimize, Karl Marx'ın "toplumsal cumhuriyet çığılığı" olarak betimlediği Paris Komünü'nu bir kez daha anımsatır adeta...

Gerçekten de Marx'ın, "İşçi sınıfı Komünden mucizeler beklemiyordu. Onun *par décret du peuple* uygulanacak hazırlap ütopyaları yoktur. Kendi öz kurtuluşunu ve bu kurtuluşla birlikte, güncel toplumun kendi öz iktisadi gelişmesi ile karşı konmaz bir biçimde yöneldiği yaşamın o daha yüksek biçimini gerçekleştirmek için, uzun mücadelelerden, koşulları ve insanları baştan başa dönüştürecek tüm bir tarihsel süreçler dizisinden geçme zorunda olduğunu bilir o,"[5] biçiminde özetlediği inşa hâlindeki bir öz örgütlenmenin doğrudan demokrasisidir.

Hem de yine Marx'ın, "Emeğin kurtuluşu, emek araçlarının toplumun ortak mülkiyeti durumuna yükseltilmesini ve emek gelirininde adaletli biçimde dağıtılması ile birlikte toplam emeğin topluluk tarafından düzenlenmesini gerektirir... 'Emek araçlarının ortak mülkiyeti durumuna yükseltilmesi', bu, herhâlde 'ortak mülkiyet hâline dönüştürülmesi' anlamına gelmektedir,"[6] formülasyonundaki gibi...

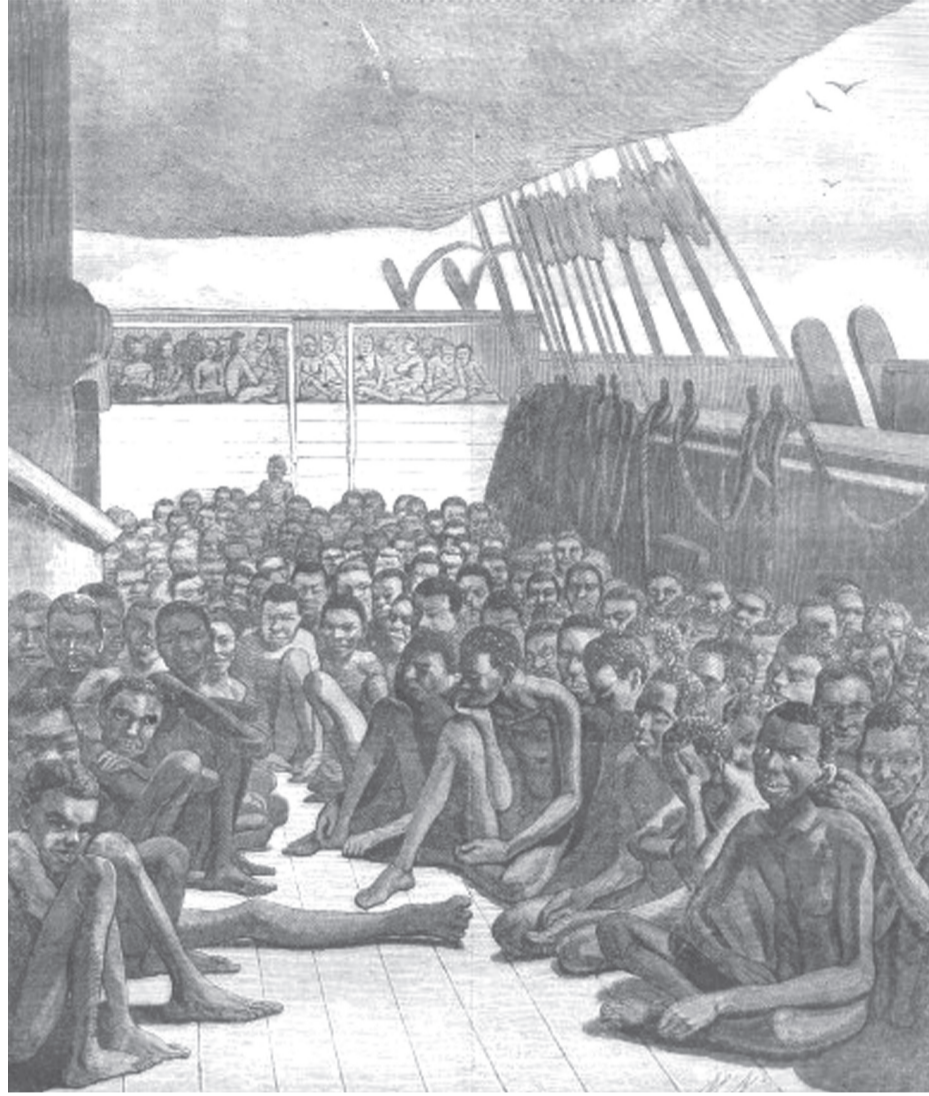
Bu kaygılarla "Yeni bir uygarlık için bazı tespitler ve öneriler..." (s.361) sunan Başkaya'nın "12 öneri"si (s.366-371) XXI. yüzyılda "es" geçilmeden zenginleştirilmelidir...

XXI. yüzyılda sosyalizmi kitleler nezdinde yeniden inandırıcı bir seçenek hâline getirip, maddi güce dönüştürmek için yaşanmış sosyalizmden, geleceği ipotek altına alacak "fütürist hatalara" düşmeksizin dersler çıkarılması kilit önemdedir.

Sosyalistlerin yenilenmesi, isyanlarla, kapitalizme karşı mücadele ve örgütlenmeyle mümkün olacaktır.

Sözü ve eylemi örgütlemeyi birbirinden soyut ele almaması gereken politik çıkış, ezilenlerin tarihsel bloğunu yani anti-kapitalist toplumsal dinamikleri (kadın, ekoloji, savaş karşıtlığı vb) göz ardı etmeyen bir perspektifle, III. Büyük Bunalımın devindirdiği dip dalgası üzerinde yeniden kurabilir.

Tam da bunun için "İnsanlığın geleceği soldadır" (s.356) diyen Fikret Başkaya, "Lâkin XX. yüzyılın 'reel solu' artık bu amaç için uygun de-

"Bu sefer rüzgâr 'yeryüzünün efendileri' tarafından değil de 'yeryüzünün lânetlileri' tarafından esiyor. Batı'dan değil de Doğu'dan esiyor. Kuzeyden değil de Güneyden esiyor. Ufukta, artık bundan sonra hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağını emareleri beliriyor. Tunus'tan Mısır'a, tüm Arap dünyasını ve Orta Doğu'yu saran ateşin alevi, insanlığın ufkunu aydınlatıyor"

ğildir" (s.358) notunu da düşmekte haklıdır...

Evet, yerkürenin bir kez daha "Merhaba" dediği başkaldırıya bu günlerde her zamankinden daha fazla muhtacız.

Çünkü Parag Khanna'nın "2011'e girerken daha fazla ülkenin önem kazandığı, sayısız güç merkezine ev sahipliği yapan, neo-Ortaçağ bir dünyayla karşı karşıyayız,"[7] vurgusuyla betimlediği yerküre, yıkıma olduğu kadar yeniyeye de gebe...

Bunu, Eric Hobsbawm da, yeni kitabı *'How To Change The World / Dünya Nasıl Değiştirilir?'*de, "XXI. asırda yeni bir sistem doğacak," saptamasıyla doğruluyor...

'Orta Doğu ve Arap Dünyasında Yeni Dönem' başlıklı yazısında, "Bu sefer rüzgâr 'yeryüzünün efendileri' tarafından değil de 'yeryüzünün lânetlileri' tarafından esiyor. Batı'dan değil de Doğu'dan esiyor. Kuzeyden değil de Güneyden esiyor. Ufukta, artık bundan sonra hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağını emareleri beliriyor. Tunus'tan Mısır'a, tüm Arap dünyasını ve Orta Doğu'yu saran ateşin alevi, insanlığın ufkunu aydınlatıyor."[8] diyen Fikret Başkaya da aynı kanıda...

İsyanların arkasındaki etkenlerin derin ve kalıcı sorunlardan kaynaklandığı Kuzey Afrika'da patlak veren halk hareketleri, "muasır medeniyetler" açısından hiçbir şeyin artık eskisi gibi devam edemeyeceğini gösteriyor.

Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki isyanlar sadece bölgeyi değil, dünyayı da etkileyip yeni sürprizleri beraberrinde getirecektir.

Çünkü Angel Guerra Cabrera'nın belirttiği gibi, "Arap ayaklanması ise kapitalizmin can çekişmesine denk gelmiştir... Giderek politize olan Arap ayaklanmasının hızlandırıcısı ve ateşleyicisi Dünya Bankası ve IMF'nin berbat liberal politikalarının sosyal sonuçları olmuştur."[9]

Söz konusu isyanları "sınıfsal", "dini", "ideolojik" olarak standardize etmek güç: İsyanlar hem bunların hepsi, hem de hiçbirisi.

İsyana katılma saiki farklı, farklı olsa bile ortak nokta, isyan duygusu. Baldırı çıplakların, dünyanın "Beyazları"na itirazı, başkaldırısı.

Söz konusu tarihsel eylem açısından su yolunu bulacaktır. Bugün önü kesilse bile yine akacak bir damar bulacaktır. Suyun akış yönü ise Filistin'den Ürdün'e, Suriye'ye Yemen'e doğrudur.

Sürdürülemez "muasır medeniyet

dünyası"nın, "beyaz paradigmaları"ni tashih etme vakti geldi.

Oryantalist ezberleri bozan durum, Tunus'un yaktığı devrimci ateş ile birçok Arap ülkesini etkileyerek yayılıyor. Tunus ile başlayan protestolar, Mısır'dan Yemen'e, Cezayir'e, Ürdün'e ve Bahreyn'e de sıçrarken; ABD'nin Wisconsin eyaletinde kamu işçilerinin başlattığı eylem Ohio ve Indiana eyaletlerine de yayıldı.

Wisconsin eyaletinin Cumhuriyetçi valisi Scott Walker'ın eyalet meclisine kamu çalışanlarının haklarını kısıtlayan bir yasa tasarısı sunmasının ardından başlayan eylemlere katılanların sayısının 100 binlere ulaştı.

Wisconsin eyalet meclis binasını işgal eden eylemciler "Bu da bizim Tahrir meydanımız" yazılı pankartlar taşıyor.

Kuzey Afrika'dan Wisconsin'e yananları Karl Marx'ın, "Bütün yaşananlar, sınıf savaşımının tarihidir," sözleriyle açıklamak gerek.

Kapitalizm varolduğu Ortadoğu'dan Amerika'ya, Avrupa'dan Asya'ya sınıf savaşımı devam edecektir; "Devrimler ihtimallerin, rastlantıların içinde gizlenmiştir her zaman," diyen Güray Öz'ün formülasyonundaki üzere.

Şimdi "Umutun İlkesi" fikri canlandırılarak, Ernest Bloch'un, "Umut etmek vardır ve bu öğrenilebilir... Bugün kötüdür, gelecek umuttur," sözleri anımsanmalı ve Herakleitos'un, "Umut olmadan umut edilen ele geçirilemez" uyarısının altı çizilmelidir...

Nihayet Fikret Başkaya'nın, "... Beklemeyi bir yana bırakıp, 'bu günün farklı yaşama' tercihi yapma zamanı artık gelmiş olmalıdır... Bu kitap, neden böyle olduğuna, neden bir 'sürdürülemezlik' durumunun ortaya çıktığına dair bir netleşme sağlama amacı taşıyor," (s.13) vurgusuyla hepimizin önüne koyduğu 'YPO', dünyanın "11. Tez"deki üzere değiştirilmesi için bereketli bir imkân sunuyor... "Hâlâ devrim," diyenlerin bu kitabı, 'YPO'ı altına çize çize okuması gerek...

11 Mart 2011 10:13:57, Ankara.

N O T L A R

[1] Paul Eluard.

[2] Fikret Başkaya, *Yeni Paradigma'yı Oluşturmak*, Özgür Üniversite Yay., 2011, 371 sayfa.

[3] Claudio Cordone, "İsviçre Minareleri Avrupa'yı Hoşgörüyü Çağırıyor", *The New York Times*, 2 Aralık 2009.

[4] Tarık Ramazan, "Avrupa'nın Kimlik Krizi Minareye Patladı", *The Guardian*, 29 Kasım 2009.

[5] Karl Marx, *Fransa'da İç Savaş*, Çev: Kenan Somer, Sol Yay., 1991.

[6] Karl Marx, *Gotha Programı Eleştirisi*, Sol Yay., 1979.

[7] Parag Khanna, "Tarih Tekerrürden İbarettir: Yeni Ortaçağa Hoş Geldiniz", *The Financial Times*, 28 Aralık 2010.

[8] Fikret Başkaya, "Orta Doğu ve Arap Dünyasında Yeni Dönem", www.ozguruniversite.org, 25 Şubat 2011.

[9] Angel Guerra Cabrera, "Arap Devrimi Kimlerle Karşı Karşıya?", *La Jornada*, 10 Şubat 2011.